

Till kulturutskottet

Förbundet Hem och Skola tackar för möjligheten att lämna synpunkter på regeringens propositionen, *RP 212/2024 rd Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om den grundläggande utbildningen*.

Gällande tillsyn i skolan:

Hem och Skola stödjer lagförslaget. Detta är en fråga som förbundet har lyft fram under flera år och som även stöds av forskning. Att det framgår klart och tydligt att bestämmelsens undervisning är bredare än enbart den undervisning som ges av läraren är bra. En korrigering i rätt riktning är att tyngdpunkten på tillsyn i efterhand som grundar sig på undersökning av klagomål inte är lika framtydande som i tidigare lagförslag.

Vi anser dock att det finns en risk att lagförslagets syfte och målsättning, att på lång sikt flytta tyngdpunkten till förhandstillsyn på eget initiativ av tillsynsmyndigheten och förbättra regionförvaltningsverkens ställning som tillsynsmyndighet, inte kommer att kunna uppnås. Orsaken är att det i det slutliga lagförslaget krävs grundad anledning för att tillsynsmyndigheten skall ha rätt att utöva tillsyn på eget initiativ. Det är förståeligt att den juridiska kompetensen som kommer att behövas för tillsynsuppgiften inte genast finns och att de nuvarande befintliga resurserna inte direkt möjliggör det tillsynsmandat som lagförslaget eftersträvar. Däremot kan detta inte vara en grund för att på lång sikt ställa som krav **grundad anledning**, ett krav som i praktiken utgör en hög juridisk tröskel för att kunna utöva denna tillsyn. Om en sådan lösning är nödvändig borde detta ha skötts med en tidsbestämd övergångsbestämmelse.

I tidigare lagförslag kunde en orsak till tillsyn på eget initiativ vara både "att regionförvaltningsverket har fått kännedom om att vårdnadshavarna har uttryckt oro över ordnandet av undervisningen." (RP 212/2024, s. 44 stycke 2) och att regionförvaltningsverket blivit uppmärksammat på eventuella missförhållanden via media. Det sista har i praktiken tagits bort trots att det nämns i specialmotiveringarnas sista stycke (RP 212/2024, s. 45 stycke 2). Möjligheten till tillsyn på eget initiativ har också begränsats genom meningen: "Tillsynen på eget initiativ sker således i huvudsak skriftligen." (RP 212/2024, s. 45 stycke 2). Trots att det i nästa mening konstateras att: "Tillsynsmyndigheten kan dock om den så vill besöka skolan och diskutera missförhållanden i anslutning till ordnandet av undervisningen med utbildningsanordnaren." kommer den föregående meningen högst troligen att bli den styrande.

Dessutom förekommer inte ett krav på grundad anledning för tillsyn på eget initiativ för motsvarande tillsynsmandat varken för småbarnpedagogiken eller hälso- och sjukvården. Att inkludera en sådan formulering riskerar att styra arbetet i en riktning, som inte bara motverkar syftet med lagförslaget utan också låter nuvarande missförhållanden och brister i rättssäkerhet bestå. Vi föreslår att kulturutskottet föreslår en ändring enligt följande:

- **41 a § Tillsyn**

Kan också skrivas: från 41a § 1 mom. stryks av grundad anledning ~~av grundad anledning~~

- **Propositionens specialmotiveringar förtydligas genom utskottets betänkandet:**

S. 44 5 st: I propositionen föreslås det att regionförvaltningsverket ska ha rätt att ~~av grundad anledning~~ också på eget initiativ undersöka undervisningens lagenlighet. En ~~grundad anledning~~ kan anses vara t.ex. att regionförvaltningsverket har fått kännedom om att vårdnadshavarna har uttryckt oro över ordnandet av undervisningen *eller att misstanke om missförhållanden framkommit i media*.

s. 45 2 st: Tillsynen på eget initiativ *kan ske* ~~sker således i huvudsak~~ skriftligen eller så att Tillsynsmyndigheten kan ~~dock om den så vill~~ besöka skolan för att utöva tillsyn. Detta kan ske genom att diskutera missförhållanden i anslutning till ordnandet av undervisningen med utbildningsanordnaren eller genom andra tillsynsmetoder.

Gällande mobiltelefoner i skolan:

Hem och Skola stödjer skrivningarna i lagförslaget, men anser att det behöver kompletteras. Hem och Skola ser det som positivt att specialmotiveringarna till 29§ lagförslaget har kompletterats med att "Mobila enheter kan användas i skolan förutom för hälso- och sjukvård även för att stödja elevernas individuella behov, upprätthålla funktionsförmågan och för elevens stödbehov som hjälpmedel" och att det tagits med exempel på sådana situationer. I förbundets tidigare utlåtande betonades att formuleringen om rektorns eller lärarens undantagstillstånd endast gäller hälsovård är för snäv och behöver breddas. Dock syns inte denna precisering av lagförslaget i början av specialmotiveringen till bestämmelsen. "Ett undantag från denna huvudregel är användning av telefoner eller andra mobila enheter i inlärnings syfte eller för elevens personliga hälsovård." (RP 212/2024 ,s. 39)

Undantaget är fortsättningsvis skrivet med fokus på diabetes och behöver fortfarande breddas för att bättre spegla verkligheten i skolorna, där elever kan ha många olika sjukdomar och funktionsnedsättningar. Exempelvis har digitaliseringen av hälso- och sjukvårdstjänster samt terapier medfört att exempelvis stöd som elever med psykisk ohälsa kan behöva under skoldagen sker via mobilen.

Själva bestämmelsen behöver omformuleras. Den begränsas fortsättningsvis enbart till personlig hälsovård. Här uppstår en konflikt mellan bestämmelsen och specialmotiveringarna. Undantagen att stödja elevernas individuella behov, upprätthålla funktionsförmågan och för elevens stödbehov som hjälpmedel omfattas fortsättningsvis inte av personlig hälsovård.

För att kunna fatta beslut om undantag krävs i vissa situationer både en medicinsk och social bedömning eller någondera. Denna kompetens finns inom elevhälsan och därför behöver beslutet i vissa situationer fattas i samarbete med den. Detta möjliggör också det stöd som rektor eller läraren kan behöva.

- Förbundet Hem och Skola föreslår att man i 29§ 2 mom lagförslaget lägger till "efter för sin personliga hälsovård" eller *hjälpmedel*.
- Specialmotiveringen till 29§ lagförslaget s.39 sista stycket kompletteras med *hjälpmedel och upprätthållande av funktionsförmågan*.
- Specialmotiveringen till 29§ lagförslaget s.40 (svenska versionen) kompletteras enligt följande: "När en telefon eller annan mobil enhet används för hälsovård handlar det vanligtvis om en *funktionsnedsättning* eller en långvarig sjukdom, varvid tillstånd inte behöver begäras eller beviljas upprepade gånger utan det beviljas t.ex. för hela läsåret."

Enligt propositionen är syftet med lagändringarna gällande mobiltelefonförbudet att stärka och förbättra elevernas förmåga att koncentrera sig på undervisningen och skolans övriga verksamhet. Detta är något som kommer att kräva uppföljning och konsekvensbedömning. Denna uppföljning av lagens verkan behövs också eftersom orsaken till elevernas försämrade koncentrationsförmåga är komplex där användningen av mobiltelefonen är en del i helheten.

Slutligen förstår vi inte varför enbart att främja en motionsinriktad livsstil har lagts till utbildningens mål (2§). Här ser vi att en kulturell och musikalisk livsstil är lika viktig, där forskning har visat på att åtminstone utövning av musik förbättrar koncentrationsförmågan